

Marek Florek, Leszek Polanowski, Jerzy Zuba, Andrzej Przemyski

---

Tudorów, gm. Opatów, woj.
tarnobrzесьkie, St. 1, AZP: 87-71/8

Informator Archeologiczny : badania 23, 95-96

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Trzemeszno, woj. bydgoskie,
St. I, AZP: 49-36/294

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Zespół do Badań Średniowiecznej Architektury
Kujaw i Wschodniej Wielkopolski

Badania prowadzone przez Zespół UMK w Toruniu. Kierownik badań: prof. dr hab. Jadwiga Chudziakowa. Współudział w badaniach mgr Marcin Wiewióra (autor tekstu). Prace finansowane przez Wojewodę Bydgoskiego, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie i Grant UMK. Trzeci sezon badań. Zespół poklasztorny kanoników regularnych.

Celem badań było odkrycie i zinventaryzowanie nieznaną dotąd zabudowy klasztornej, oraz ustalenie jej chronologii i weryfikacja odkryć romańskiego kościoła z lat 1949-50. Jednocześnie kontynuowano badania w bezpośrednim sąsiedztwie kościoła w celu ustalenia powiązań stratygraficznych architektury z warstwą kulturowymi.

Wytoczono ogółem 33 wykopy. Od północnej strony kościoła odkryto na znacznej przestrzeni dobrze zachowane przyziemne partie zabudowy klasztornej pozwalające na pełną rekonstrukcję układu przestrzennego tego skrzydła klasztornej. Czytelne powiązania stratygraficzne pozwalają na wydzielenie kolejnych faz budowy klasztoru. Do najlepiej rozpoznanej fazy należy obecnie późnośredniowieczny etap budowy (XIII-XV). Ciekawe wyniki uzyskano od południowej strony kościoła, gdzie na terenie dawnego cmentarza, zlikwidowanego prawdopodobnie w końcu XVIII wieku, odkryto konstrukcję ceglano-kamienną w formie zamkniętej krypty grobowej i przylegającym do niej dwukomorowym grobowcem (mogiłą), wypełnionym przemieszanymi ze sobą kośćmi ludzkimi.

Do najistotniejszych rezultatów badań w sezonie 1989, obok omówionych wyżej odkryć północnego skrzydła późnośredniowiecznej zabudowy klasztornej i rozległej budowli grobowej, należą również ustalenia na temat chronologii kościoła NMP, w oparciu o badania przeprowadzone w bezpośredniej bliskości kościoła. Wstępne wyniki zmuszają nas do zweryfikowania dotychczasowej chronologii kościoła z końca X wieku na czas pomiędzy końcem XI wieku, a pierwszą połową XII.

Kolejne sezony badawcze pozwolą na ściślejsze określenie chronologii kościoła NMP, oraz rozpoznanie układu przestrzennego klasztoru kanoników regularnych i jego bezpośredniego zaplecza osadniczego

Tudorów, gm. Opatów,
woj. tarnobrzeskie,
St. I, AZP: 87- 71/8

Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków
w Tarnobrzegu

Badania prowadził mgr Marek Florek przy współudziale mgr mgr Leszka Polanowskiego, Jerzego Zuba i dr. Andrzeja Przemyskiego. Finansował BBiDZ w Tarnobrzegu. Pierwszy sezon badań. Siedziba rycerska z wieżą mieszkalno-obronną z XIV w., przekształcaną w XVI i XVII w.

Siedziba rycerskiej rodziny Tudorowskich (następnie własność Szydłowieckich, Tarnowskich, Ostrogskich, Lubomirskich i Karskich), wzmiankowana w 1371 r., z której zachowała się kamienna wieża i resztki wałów, położona na platformie skalnej stanowiącej zakończenie dużego cypla opływanego z trzech stron przez niewielki ciek — dopływ Opatówki, oddzielona od cypla wysoczyznowego suchą fosą. Wieża usytuowana na wschodnim krańcu platformy skalnej, na rzcwie zbliżonym do kwadratu, murywana z kamienia, tynkowana. Od zewnątrz dwie nieznaczne odsadki zwężające wieżę ku górze, wewnątrz czytelnych kilka poziomów użytkowych, częściowo niewspółczesnych sobie. Na każdej kondygnacji otwory okienne — strzelnice, umieszczone w ścianach południowej i wschodniej, natomiast w ścianie zachodniej, na poziomie platformy skalnej, przesklepiony otwór wejściowy, być może wtórny, zaś na poziomie drugiej odsadki zamurowane duże okno bądź pierwotny otwór wejściowy; ściana północna całkowicie pozbawiona otworów. Do wieży od strony południowej i wschodniej dochodzą krótkie odcinki wałów kamienno-ziemnych zamykających niewielką przestrzeń wokół południowo-wschodniego narożnika wieży.

Ogółem założono i eksplorowano 6 wykopów o łącznej powierzchni 100 m² oraz dodatkowo sondaż po przeciwnej niż wieża stronie fosy. Poza badaniami wykopaliskowymi przeprowadzono wierceńcia świdrem geobowym oraz dodatkowe obserwacje terenowe, lokalizując wzmiankowaną w 1371 r. groblę; wykonano pomiary cegieł, analizy wątku murów kamienianych, tynków i zapraw.

Stwierdzono, że na platformie skalnej, poza wieżą, nie było żadnej zabudowy mieszkalnej bądź gospodarczej. Zastanawiający jest bardzo nieliczny materiał ruchomy wydobyty z warstw kulturowych, zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz wieży. Fakt ten sugeruje, że wieża nie była stale zamieszkiwana.

Przeprowadzone prace pozwalają na wstępną rekonstrukcję wyglądu założenia w poszczególnych fazach jego funkcjonowania oraz ich wstępne datowanie:

Faza I (1 poł. XIV w. — koniec XV w.) — wybudowanie na cyplu skalnym samodzielnej wieży o charakterze obronno-prestytowym, z dodatkowym elementem obronnym w postaci fosy od strony wschodniej i grobli umożliwiającej zalanie terenów po stronie północnej, zachodniej i częściowo południowej.

Faza II (pocz. XVI w. — 1 poł. XVII w. ?) — wzniesienie od strony wschodniej i południowej wałów kamienno-ziemnych uniemożliwiających podejście bezpośrednio do murów wieży; ewentualnie pewne przebudowy wnętrza. U schyłku tej fazy nastąpiło częściowe zniszczenie wału od strony wschodniej.

Faza III (poł. XVII w. — poł. XVIII w.) — budowa wału (szańca) wzdłuż zachodniej krawędzi cypla skalnego,

wykonanie nowych otwórow okienaych. w tym w piwnicznej kondygnacji. Zapewne ok. połowy XVIII w., być może po zniszczeniach w czasie wojny „północnej”, zaprzestanie użytkowania wieży.

Materiały i dokumentacja w Biurze Badań i Dokumentacji Zabytków w Tarnobrzegu

Badania zespołu będą kontynuowane.

Włodawek,
St. 112, AZP: 47-48/— nle bad.

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Leszek Wojda. Opiekę naukową sprawował doc. dr Jan Kmieciski. Dziewiąty sezon badań. Miasto (XIII-XX), zamek (XIV-XVIII)

Celem prac było rozpoznanie układu stratygraficznego oraz poszukiwanie reliktów murów zamkowych w zachodniej partii obecnego terenu dziedzińca Pałacu Biskupiego

Wykonano łącznie 7 odwiertów o skoku co 5 m, usytuowanych na linii N-S i nawiązujących do prac prowadzonych w latach 1987-1988 oraz wytyczono wykop o powierzchni 6 m² przy wschodniej ścianie budynku dawnej wozowni obok północno-wschodniego narożnika.

W wyniku prac zainwentaryzowano 37 pozycji w tym: 456 ułamków ceramiki, 16 fragmentów kalfi piecowych, 10 fragmentów szkła naczyniowego i okiennego, 8 fragmentów gwoździ i haków, 2 fragmenty płytek posadzkowych, 1 fragment dachówki — gąsiora.

Nie natrafiono na reliktów obwodowych murów zamkowych. Natomiast układ stratygraficzny oraz materiał zabytkowy zaobserwowany w odwiertach i profilach wykopu świadczą, że teren ten został sztucznie podwyższony i osuszony w wyniku zasypiania gruzem pochodzącym z licznych przebudów, jakim poddano zamek w XVI-XVIII w. Pierwotnie zachodnia partia obecnego dziedzińca Pałacu Biskupiego znajdowała się poza terenem dawnego zamku; istniała tu fosa zasilana wodami rzeki Zgłowiączki, która podchodziła pod mury zamkowe.

Materiały znajdują się w Katedrze Archeologii UL.

Badania będą kontynuowane.

Wojszki, gm. Juchnowiec Dolne,
woj. białostockie,
AZP: 42-87

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Epoki Metali
w Warszawie

Badania prowadzili dr Zbigniew Kobylski i mgr Dariusz Krasnodębski przy współudziale uczaiów szkół średnich z Bielska Podlaskiego. Finansował WKZ w Białymstoku. Pierwszy sezon badań. Badania ratownicze na terenie obiektu średniowiecznego z XIII-XV w.

W odległości ok. 500 m na zachód od mostu w Płoskach, na prawym brzegu Narwi w podmywanej przez rzekę skarpcie zaobserwowano dość intensywnej barwy warstwę kulturową oraz dużą liczbę fragmentów ceramiki. Wystąpiły także dobrze zachowane duże fragmenty belek. Obiekt (lub fragment warstwy(?)) wyeksploatowano na odcinku ok. 6 m, najbardziej zagrożonym przez destrukcyjne działanie wody.

Materiały w WKZ w Białymstoku.

Nle przewiduje się kontynuacji badań.

Wrocław — ul. Bernardyńska patrz wczesne średniowiecze

Zgłowiączka, gm. Lubraniec St. 2 patrz wczesne średniowiecze